

## INVENTARI DE LA SAGRISTIA DE LA SEU DE MANRESA (1452)

per JOSEP M. MASNOU I PRATDESABA

En aquest article oferim la transcripció de l'inventari més antic que es conserva a l'arxiu de la seu de Manresa dels objectes que estaven a la sagristia a mitjan segle XIV. Aquest inventari notarial realitzat l'any 1452 i que va ser utilitzat fins a l'any 1562 es conserva dins el lligall d'«Orfèbreria i ornaments», document núm. 1. Aquest ja era conegut i àmpliament utilitzat per documentar algunes de les peces del «tresor» de Manresa per Josep M. Gasol.<sup>1</sup>

Es tracta d'un quadern allargat que segueix la tipologia dels inventaris pròpia de l'escribania de la seu de Manresa, format per dotze folis dels quals només n'hi ha escrits els nou primers i el darrer. Per un document copiat al final de l'inventari sabem que aquest va ser restituït per Salvador Coromina, en presència del notari Joan Saragossa el 23 de febrer de 1462, als administradors de la confraria dels Cossos Sants i als dos síndics representants de la ciutat.

L'inventari està fet en el moment que els administradors de la confraria dels Cossos Sants i els dos representants del consell de la ciutat van encomanar la custòdia d'aquests béns de la sagristia al prevere Pascual Dolcet, segons consta en el document copiat després de l'inventari.<sup>2</sup> Aquest va ser revisat tres vegades si atenem les anotacions marginals i el fet que s'hi van fer anotacions i alguns objectes van ser ratllats amb la indicació que no es van trobar o bé que es van traslladar per a ús d'alguna de les capelles de la mateixa seu. Els nous objectes incorporats van anotar-se al final de l'inventari i aquestes anotacions són el testimoni dels increments que es produïren en aquest breu període.

1. Josep M. GASOL, *La Seu de Manresa. Monografia històrica i guia descriptiva*, Manresa, 1978, p. 288.
2. El seus noms apareixen escrits a l'últim foli de l'inventari i eren: «Petrus Comes, Petrus ça Illa, Joan Febrers iunior, Petrus Febrers pater dicti Iohannis, Pasqual Dolcet, Salvator Vilomara».

La descripció dels objectes està feta en català i segueix una classificació sistemàtica. Es tracta dels ornaments i objectes que estaven al servei del culte i sovint ens aporten dades del seu ús litúrgic i de les persones que en van fer donació. Molts d'aquests han desaparegut amb el pas del temps, però d'altres ens donen notícia de la seva existència en aquest període i qui van ser els seus donadors. Destaca com a peça conservada de primer ordre per a la història de l'art l'anomenat *frontal florentí* realitzat a Florència pel brodatador Geri Lapi i donat a la seu de Manresa per Ramon Saera, segons el seu testament de 24 de novembre de 1357.<sup>3</sup>

L'edifici gòtic de la seu estava ja acabat en aquest moment i aquest inventari constitueix el testimoni de la plenitud de la vida religiosa d'aquest període. Destaquen els objectes lligats al culte dels cossos sants: sant Fruitós, sant Maurici i santa Agnès, que al llarg del segle XIV van consolidar-se en la vida religiosa de la ciutat de Manresa.

## IHESUS

### INVENTARI FET DELS VESTIMENTS, ARGENT E JOYES DE LA SAGRISTIA DE LA SEU DE MANRESA.

#### Creus:

Primerament la veracreu la qual es d'argent sobredaurada ab son peu.

Item altre creu petita d'argent en que solia anar<sup>4</sup> lo sant precios cors de Ihesuchrist en la festa de Corpus Christi processionalment per la ciutat la qual creu acostumant de star sobre la custodia qui era maior la va [...] hi es la maior.

Item altre creu d'argent sobredaurada ab perles de forma petita la qual hi dona un [...]

Item una creu de cristall de la confraria dels Cossos Sants.

Item altre creu de cristall de la confraria dels Cossos Sants qui serveix als albats.

Item un altre creu de cristall bona i coninent.

Item la creu d'argent dels Cossos Sants sobradaurada fort vella ab ses images.<sup>5</sup>

#### Custodies:

Primerament una vella custodia d'argent ab sos angels<sup>6</sup> ab son peu ab [...] que serveix a la festa del precios cors de Ihesuchrist. [f. 1v]

Item altre custodia d'argent deurada ab sos angels qui serveix al combregar<sup>7</sup> per la ciutat.<sup>8</sup>

3. Josep M. GASOL, *La Seu de Manresa*, p. 279-287.

4. Ratllat: «va».

5. Afegit posteriorment: «fall hi la palma de Santa Agnes i una [...] meta del cap».

6. Afegit posteriorment: «ab duas creus».

7. Ratllat: «per vila» i afegit: «Ab sa [...]».

8. Afegit posteriorment: «Item lo centra d'argent deurat on sta la Santa Spina de la corona de Ihesuchrist».

1452.

Inventari de los Recorriments  
d'argent i d'or de la sagristia  
d'aquesta Seu de Manresa.

Exus

Primerament la veracien la qual  
es d'argent sobre damada als  
per pen

Segon al <sup>mar</sup> oru petita d'argent en q  
sta lo <sup>mar</sup> pmt pauc oru de pmt  
en la festa de copar xpi pro  
cessionalment p la mitat la  
qual avu acorramu' de pmt  
obis la suposia d'era maior  
luc. m. Si es la maior

Tercer altre oru d'argent sobre damada  
als ples de forma petita la  
qual es dona un d'almira

Quart v a oru de copall d'a  
copall dels cosos pmt

Quint alba oru de copall d'a  
dels cosos pmt qui s'ix als  
albato

Item altre custodia d'argent blancha qui serveix als combregars ab una [...]  
 Item altre custodia qui serveix a les extremes unctions e als batejars.

Calzes de les custodies:

Primo dos calzes d'argent petits que serveixen als combregars als malalts.  
 Item dos bordons d'argent bells que y dona [...] mossen Cornet [...]  
 Item duas taces d'argent qui serveixen a les collectes que y dona mossen Mulet  
 canonge.<sup>9</sup>

Calzes qui serveixen a les misses:

Primo I calzer gran ab sa panna d'argent daurats.  
 Item altre calzer d'argent bo e bell \ ab sa panna/ qui serveix tots jorns al altar  
 maior e son abat.  
 Item I calzer d'argent ab sa panna qui era antigament de la cappella de Sant Pe-  
 re.<sup>10</sup>  
 Item altre calzer d'argent ab sa panna qui serveix al altar de Sent Agosti.<sup>11</sup>  
 Item altre calzer d'argent ab sa panna ha lo peu cascat.<sup>12</sup> [f. 2]

Canalobres:

Primo dos bells canalobres d'argent ab senyals de la ciutat i d'en Ramon ça  
 Era.  
 Item dos altres canalobres de crestell.  
 Item dos canalobres de ferro.  
 Item altres dos canalobres.<sup>13</sup>

Ensensers e altra vexella d'argent:

Primo I ensenser d'argent qui serveix a les festes anyals.  
 Item altre ensenser qui serveix tots jorns [...].<sup>14</sup>  
 Item I barqueta d'argent ab sa cullereta d'argent qui servex al ensens.  
 Item I baci d'argent gran ab son salpasser d'argent qui servex a les festes anyals.  
 Item I putxer d'argent ab senyal d'en Ramon ça Era.  
 Item dos bacines d'argent qui servexen a captar.  
 Item III lantes d'argent qui pengen al tabernacle la dona micer Bernat Miquel  
 l'altre en Jaume des Prat l'altre en Galceran Creu.  
 Item lo nangolister cubert d'argent.

9. Afegit posteriorment: «son del capitol».

10. Ratllat posteriorment.

11. Ratllat posteriorment.

12. Ratllat posteriorment i afegit: «fuit restituit a Sant Nicholau».

13. Afegit posteriorment: «de ferro».

14. Afegit posteriorment: «d'argent».

Item I ploma \d'argent/ de ala<sup>15</sup> d'un angel de la custodia.<sup>16</sup>

Item I scudet d'argent ab marcha dins e de fora.<sup>17</sup> [f. 2v]

#### Coxins:

Primo un coxi de drap daur que y dona en Rialbes.

Item VII coxins obrats de seda.<sup>18</sup>

#### Mantells:

Primo un mantell de la imatge de la Verge Maria de taffata blau fou de la muller d'en Jacme Lado.

Item altre mantell de drap daur de la dita image.

Item I mantell de seda blancha [...] de la image de Ihesucrist ab obrars dauro ab perles ab i moç de drap blanch.

Item I mantell de carmasi ab [...] e portopisa vert.<sup>19</sup>

Item altre pent del dit drap e obra de la image de Ihesucrist.<sup>20</sup>

#### Vestiments:

Primerament los vestiments del paborde en Guillem d'Altarriba qui servexen els diumenges.

Item uns vestiments de draps daur ço es capa de cor ab sa stola e d'altre part vestiments sacerdotals ab son complement de camis, stoles, maniples, diacha, sotsdiacha ab tres collars los quals hi ha lexats en Ramon ça Era.<sup>21</sup>

Item uns altres vestiments sacerdotals blanchs de seda ab tot lur arreu squinçats. [fol. 3]

Item altres vestiments qui comunament servexen als dissaptes a la missa de la Verge Maria ço es a saber casulla, dalmatiques ab son complement de stoles, maniples ab un camis que y dona en Pere ça Rocha.<sup>22</sup>

Item una casula<sup>23</sup> blancha qui servex a la Coresma i als obits.

Item I vestiment de seda blava<sup>24</sup> que feu lo paborde en Puig que serveys a defunts hay vestits de diacha e sotsdiacha.

Item uns vestiments negres de cotonina que servexen als anniversaris. Empero no y ha stoles ni maniples.

Item los vestiments de requiem que y dona micer Bernat Miquel ço es casulla ab sos camis, amit, maniple, cinyell. Item una dalmaticha de diacha et sotsdia-

15. Ratllat: «d'argent».

16. Afegit posteriorment: «Es estada tornada en la custodia».

17. Tot escrit posteriorment.

18. Al marge i afegit posteriorment: «Dos solament, dos sotils».

19. Tot escrit posteriorment.

20. Tot escrit posteriorment.

21. Afegit posteriorment al marge esquerre: «No y ha stoles».

22. Afegit posteriorment al marge esquerre: «No y ha stoles».

23. Ratllat: «vestiments».

24. Ratllat: «blancha».

cha ab camis, amit e maniple, cinyell e collars en los quals vestiments e dalmatiques ha paraments. E son de<sup>25</sup> ceti, de velut vellutat, de seda negra ab greadura e images brodada ab argenteria mesclada e ab veta de fres e frange, e cordons de seda viva laurat los botons daurats.

Item los vestiments de seda que y feu mossen Mercer pabordre.<sup>26</sup>

Item I pali \de blau/ escur ab senyals de Ihesus et que y dona micer Bernat Miquel.<sup>27</sup>

Item I capa de domesi negra del dit micer Bernat.<sup>28</sup>

Item I tovallola negre que y dona lo dit micer Bernat Miquel.<sup>29</sup> [f. 3v]

Item una casulla ab stola, manipla es forrada de tela blancha<sup>30</sup> ab creu blancha.

Item uns vestiments vermells de mossen Mercer ab diacha e sotsdiacha.<sup>31</sup>

Palis:

Primo I bell pali d'or obrat de diversos obratges ab son frontal lo qual no es de obratge del dit pali lo qual li feu en Ramon ça Era.

Item I pali daur ab son frontal lo qual hi feu la ciutat ab son senyal.

Item altre pali de colors qui servex als altars<sup>32</sup> qui no han pali.<sup>33</sup>

Item I pali de coto[...] negra ab images dels Cossos Sants.

Item I pali de velut morat ab son frontal lo qual hi feu en F[...] de Mallorques.

Item altre pali de seda sotil.

Item I pali negra lo qual servex quan hi ha mort ab son frontal.

Item I pali de tela blancha ab son frontal lo qual servex en la Coresma.

Item I frontal devant l'altar ab images qui no ha pali sotil. [f. 4]

Item altre pali de velut vermell brocat daur ab son frontal ab senyal de Salamo.

Cortines:

Primo IIII peces de cortines listades morades de seda les quals hi feu lo dit Ramon Vidalo ab son senyal.

Item altres IIII peces de cortines de seda barrades les quals<sup>34</sup> han senyal.

Item IIII peces de cortines de drap blanch.

Item I cortina blancha la qual servex devant l'altar maior en la Coresma.

Item I cortina de velut negra nova que servex con se leva lo cors preciós de Ihesucrist que y dona el dit Baldric.

Item altre cortina \nova/ de velut negra velutat que dona madona de mossen Valls.<sup>35</sup>

25. Ratllat: «velut».

26. Afegit posteriorment: «vermells».

27. Tot escrit posteriorment.

28. Tot escrit posteriorment.

29. Tot escrit posteriorment.

30. Ratllat: «negra».

31. Tot escrit posteriorment.

32. Ratllat: «qui servex als altars».

33. Ratllat posteriorment.

34. Paraula ratllada il·legible.

35. Tot escrit posteriorment.

## Draps:

Primo I drap a guisa de tovallola qui es listat de una lista daur e d'altre vermella enflocada de flocadina verda.<sup>36</sup> [f. 4v]

Item altre drap de vellut vert ab son vel qui servex al domer com porta lo sant Cors precios de Ihesucrist per ciutat, tenen lo los domers.

Item altre drap blau se seda ab obres de letres de leons qui servex a les processons.

Item I drap daur vermell qui servex a la festa de Corpore Christi.

Item altre drap de seda blancha qui servex als divendres Sant e com mostren la Santa Spina.

Item I manteta de seda vermella de velut.

Item dues peces de cortina una gran altre petita son barrades de vermell e de groch que y dona mossen Alçamora.<sup>37</sup>

## Tovallols:

Primo dues tovalloles qui son stades fetes de una tovallola blancha flocada obra-da de obres de seda vermelles, blaves i verdes en la una ha un cordo vermell.<sup>38</sup>

Item dues peces de tovalloles la maior ha en un loch listes blavas e l'altre es dividida al mig ab listes blaves les quals hi dona en Muntalar [...] <sup>39</sup>

Item una tovallola negra enflocada de blanch. [...]

Item dues belles tovalloles quis tenen obrades als caps de seda negra e vermella qui servexen a cobrir l'altar maior.

Item una tovallola stessera blancha flocada de blanch qui servex al dit altar.

Item I<sup>a</sup> peça de tovalloles blanques qui servex al combregar.

Item altre peça de tovalloles qui servex al dit combregar.

Item dues tovalloles la una ab obratges de fil blanch.

Item una tovallola de tela magna brodada d'auro de vermell ab flocadura verda.

Item altra tovallola de seda gornida morisca flocada a la un cap de flocadura vermella e al altre cap de flocadura verda.

Item I<sup>a</sup> tovallola morisca barrada de groch e de vermell que y dona sa muller d'en Berenguer çes Comes es squinçada.

Item altra tovallola de velut negra flocada de vermell que y dona micer Bernat Miquel.

Item XVI spatles del altar maior.

Item I<sup>a</sup> tovallola ab III listes al mig. [fol. 5<sup>v</sup>]

Item I<sup>40</sup> tovallola sotil barrada de vermell.

## Vels:

Primo I vel de seda blanch stessera ab listes blanques.

Item VIII vels de seda domes [...]

36. Afegit posteriorment: «squinçada».

37. Afegit posteriorment: «a na feta de tot una cortina».

38. Afegit posteriorment: «no es corda».

39. Afegit al marge: «Fall aquesta».

40. Paraula ratllada il·legible.

Item altres vels squinçats ham un vert.

Item I vel de seda blanch ab algunes obres daur listat de<sup>41</sup> vermell e de groch.

Item ab I vel barrat blanch ab senyals e roses verdes e daur que y ha donat la senyora de Boxadors.

Item un vel de seda blanch ab barres vermelles e negres.

Item dos vels negres de coto.<sup>42</sup>

Item I altre vel blanch de seda blancha ab vores daur.

Item molts vels squinçats.

Spatles:

Item I tovallola ab molts obratges als caps ab flocadures de diversos colors.

[fol. 6]

Item I drap de li nou qui pen tres comes que y dona na Margalida d'en Salt [fol.6]<sup>43</sup>

Stoles:

Primo dues stoles de seda de drap blau e daur.

Item I stola de Santa Agnes.

Item I cinzell antich com a faxa.<sup>44</sup>

Libres:

Primo dos missals los quals hi dona lo dit Ramon ça Era lo un petit e l'altre gran abdosos han tancadors d'argent.

Item I ordinari ab tancadures d'argent ab lo qual se pot dir missa.

Item dos evangeliers lo un santoral l'altre dominical.

Item I altre libre <sup>45</sup> santoral nou.

Item dos missals lo un nostrat l'altre antich. [fol. 6v]

Amits:

Primo XII amits nous.

Item<sup>46</sup>

Mandils:

Primo III mandils nous

Item mes IIII mandils.

41. Ratllat: «vel».

42. Afegit posteriorment: «squinçats».

43. Afegit posteriorment: «dos troços».

44. Ratllat posteriorment.

45. Afegit posteriorment: «evangelier».

46. Ratllat.



## Corporals:

Primo I stoig de corporals vermel ab senyal de Era ab V corporals.

## Porpres:

Primo la porpre gran dels Cossos Sants ab son lençol.

Item altre porpre dels dits Cossos Sants qui servex als albats.

## Panons:

Primo dos panons dels Cossos Sants ab un peno bell [...]

Item los penons negres de la Passio cascun ab lurs astes. [f. 7]

## Camís:

Primo XVIII camis entre grans e pochis que y tots rumputs.

## Bordons:

Primo VIII bordons de fust ab los caps daurats qui servexen a portar los draps de la processio del precios Cos de Ihesucrist e del Divendres Sant.

Item I coffret enlaunat.

Item I boto de crestell

Item III posts pintades

Item diverses pedres de crestell axi blanques com blaves e vermelles e moltes perles de [...]<sup>47</sup>

Item I cuyr vermell cubertura del altar maior.

Item dues cubertes de cuyr de les caxes dels Cossos Sants.

Item III peces de tapits verts ab roses vermelles squinsats.

Item dos angels de fusta petits deurats e argentats.

Item dues cubertes dels Cossos Sants de seda ab flocadura de seda blancha e vermella tot de seda.

Item dues altres cubertures de les dites caxes. [f. 7v]

Item I sanaste de cuir e de seda antich.

Item dues dalmatiques vermelles de acolits

Item dues altres dalmatiques de acolits sotils.<sup>48</sup>

Item I dosparator que fou comprat de frare Pere de Torello hermita costa VII florins.

Item I [...]<sup>49</sup>

47. Afegit al marge: «LXXX» i «No y ha perles».

48. Afegit posteriorment: «la una blava l'altre listada».

49. Afegit posteriorment.

Lon[...] que y dona madona Gotines.<sup>50</sup>  
 Item la [...] <sup>51</sup>

Quinta die decembris anno a Nativitate Domini M° CCCC° quinquagesimo secundo.

Paschalis Dolcet, presbiter habitator Minorise, oriundus de termino Castrigalini, confiteo tenere in comanda vestri Antonii Morato,<sup>52</sup> Francisci de Prato, Anthonii Calvo, et Gabrieli Ferrarii, regencium confratriam Corporum Sanctorum dicte ecclesie Beate Marie de Minorisa, Romii de Gamiçans et Jacobi de Turri, civium Minorise, quibus per consilium generale dicte civitate fuit commissum regimine <sup>53</sup> et administratio sacristie dicte ecclesie presentium / [fol. 8] argentum, jocalia et bona predicta super quibus rerum promito ea restituere vobis vel vestris in dicta administratione successorum instrumenti cum inde a vobis seu dictis vestris successoribus fuero requisitus [...]. Et si contrafecero volo [...] penam centum librarum barchinonensis que totaliter vobis dicto nomine adquiratur. Et pro hiis dono vobis fideiussores Petrum de Cumbis, Petrum ça Illa, Petrum Febrers, Iohannem Febrers maiorem diorum, laboratores cives Minorise, Paschalem Dolcet, patrem meum, et Salvatorem Vilomara de termino dicti castris qui meam et sine mei de predictis omnibus et singulis firmiter teneatur nos. Itaque Petrus de Cumbis, Petrus ça Illa, Petrus Febrers, Iohannes Febrers, Paschalis Dolcet et Salvator Vilomara fideiussores predicti suscipientis in nos spontanea hanc fide speciale divini decretum et legi sive iuri dicenti quod prius conveniatur principalem quod fide promito predictis omnibus / [f. 8v] omnibus et singulis firmiter teneri cum dicto principale nostro et sine ipso. Et tam principale quam fideiussores obligamus renunciare nove constitutionis ac omni et foro [...] iuramus et etiam ego dictus principalis facio homagium venerabile Iohanni Garriguella, presbitero bacallario in decretis, decano Minorise et Bagiarum pro reverendo Domino Vicensi episcopo.

Testes Mauricius Vilar, sutor, et Bernardi Maior, cuirator.

Item I mantell de la imatge de la Verge Maria molt bell blanch domosini ab la Ave Maria de letras que y dona la muller den [...] filla de mossen Valls.

Item altre mantell del dit drap de la imatge de Ihesucrist.

Item I pali negre ab senyals e Ihesus [...] es al mig, que hi dona micer Bernat Miquel.

Item I tovallola blava ab senyals que y dona lo dit micer Bernat.

Item capa de requiem que dona lo dit micer Bernat.

Item altre capa de tela negra folrada de blau. [fol. 9]

Item I vel vert ab listes grogues e vermelles.

Item X vels entre bons e squinçats, vuit blanchs e altres dos ab [...]

Item I creu d'argent sobredaurada petita qui es una, la qual se dona mossen B. Ripoll, domer.

50. Afegit posteriorment.

51. Afegit posteriorment.

52. Afegit posteriorment.

53. Afegit «sacristie».

Die XXII februarii anno a Nativitate Domini M<sup>o</sup> CCCC<sup>o</sup> L XII

Salvator Coromina, scholaris sedis, in presencia mei Iohannis Saragossa notari et testis restituit dictum inventarium venerabile fratre Petro de Ferrariis, Bernardo Vila, consiliariis et Jacobo Coromina et Mauricio de Garda, paratorum administratoribus illuminaria dicte sedis et de hiis sunt testes venerabilis Franciscus de Cumbis et venerabilis magister Bartholomeus Ripoll canonicus.

*RESUM*

L'inventari més antic de la Sagristia de la Seu de Manresa és de l'any 1452. La publicació d'aquest interessant text ens presenta totes les peces d'orfebreria, els frontals i els ornaments sagrats, així com els llibres litúrgics que els canonges augustinians tenien a mà per a la celebració del culte diví, alguns d'ells regalats especialment pel culte litúrgic dels Cossos Sants de sant Fruitós, sant Maurici i santa Agnès.

**ABSTRACT**

The oldest inventory of the sacristy of the Cathedral of Manresa dates from 1452. The publication of this interesting text shows all pieces of goldsmith's art, the frontal and sacred ornaments as well as the liturgical books the Augustinian canons kept for celebrating the divine cult, some of which offered specifically for the liturgical cult of the holy bodies of St. Fructuosus, St. Maurice and St. Agnes.